

Ciljni raziskovalni projekt

V5-1709

Naslov: SLOVENSKO ZAMEJSTVO KOT VSEBINE KURIKULA OSNOVNIH IN

SREDNJIH

ŠOL V SLOVENIJI

Vodja : prof. dr. Milan Bufon

Prispevek SLORI k zaključnemu poročilu

Pripravila: dr. Maja Mezgec

1. Vključevanje vsebin s področja narodnih manjšin in zdomcev v učne načrte italijanskih šol

Italijanski šolski sistem se deli na osnovno šolo (od 6. do 10. leta), srednjo šolo prve stopnje (od 11. do 13. leta) in srednjo šolo druge stopnje (od 14. do 19. leta).

Za italijanski šolski sistem je značilen odprt model načrtovanja, ki se sklicuje na avtonomijo in svobodo učitelja pri oblikovanju in izvajanju letnega načrta dela. Avtonomija in svoboda učitelja ja zajamčena v temeljih aktih in dokumentih s področja šolstva¹, pravno osnovo dobi že v sami ustavi Republike Italije (33. člen). Italijanski nacionalni kurikulum je odprte strukture, z relativno nizko stopnjo strukturiranosti in deluje v smislu »odprtega kurikuluma«. Za odprti kurikulum je značilno, da se omejuje na sintezo učnih ciljev, v učiteljevi pristojnosti pa ostaja, da učni vzgojno-izobraževalni program ustrezno prilagodi konkretnim okoliščinam (Širec, 1983)².

Učni načrti za osnovno šolo v Italiji so oblikovani v obliki smernic, ki predvidevajo 6 področij: italijanščino, angleščino in drugi tuj jezik, zgodovino, matematiko, naravoslovje (scienze), glasbo, likovno umetnost, športno vzgojo in tehnologijo. Ker gre za smernice, vse stopnje učnega procesa, vključno z vsebinami in standardi znanj, niso togo opredeljene in puščajo učiteljem manevrski prostor, da si samostojno oblikujejo in prilagodijo letni program dela.

Podobno velja tudi za ostale stopnje šolanja.

Na osnovi pregledanih določil (smernice za osnovno in srednjo šolo) lahko le ugotovimo, da obravnava tem, ki se tako ali drugače izrecno navezujejo na italijansko narodno skupnost v Sloveniji in slovensko narodno skupnost Italiji ni izrecno predvidena. To pa ne pomeni, da je njihova obravnava povsem izključena ampak, da je odločitev o obravnavi teh vsebin prepuščena učiteljem.

Tudi pri učbenikih velja v Italiji drugačna ureditev: založniki prosto oblikujejo učbenike, ki so skladni z ministrskimi smernicami. Založnik je obvezan le, da učbenik prijavi v »register«, kar pa ne predpostavlja nobene kontrole nad samim učbenikom, gre zgolj za evidenco. Postopek za izbiro in potrditev učbenikov je naslednji: kolegij učiteljev ob koncu šolskega dela prosto izbere učbenike za naslednji šolsko leto. Predlagane sezname učbenikov potrdijo predstavniki staršev.

Glede na povedano je pregled vsebin in učnikov težko izvedljiv, ker:

1. težko pridobimo podatke o učbenikih, ki jih je posamezna šola/oddelek sprejel;
2. na državnem nivoju je število učbenikov neobvladljivo in težko bi popisali celoto, ker nimamo dostopa do ministrskega registra z evidenco učbenikov;

¹ Zakonska uredba (Decreto legislativo 297/1994 čl. 1), Uredba predsednika republike (Decreto del presidente della repubblica 275/1999 (Pravilnik o šolski avtonomiji) in Zakon o reformi stopenj izobraževanja št. 30/2000 (Legge di riforma dei cicli).

² Širec J., 1983, Kaj je kurikulum? Sodobna pedagogika 34/7-8, 318-321.

3. vzorčno preverjanje se tudi ne obnese, ker težko pridemo do samih učbenikov, razen, da jih ne bi nabavili: knjigarne nabavljajo učbenike po naročilu in jih nimajo na zalogi, na spletu pa tudi niso dosegljivi. Nabava učbenikov pa bi predstavljala nepredviden strošek.

1. Primeri dobre prakse in didaktični pripomočki

Projekt MI.MA.

V letih 2006-2007 je SLORI izvedel projekt Čezmejnega sodelovanja Mi.Ma »Manjšine spoznavajo večine«, ki predstavlja primer dobre prakse na tem področju. Projekt je bil izpeljan v sodelovanju z Italijansko unijo/Unione Italiana³, financiran pa je bil s sredstvi Programa pobude Skupnosti Interreg IIA Italija-Slovenija 2000-2006 in je bil že prvič uspešno izpeljan v obdobju 2005-2005. Oblikoval se je iz želje, da bi spodbujali sodelovanje med dvema sosednjima državama predvsem na tistih področjih, kjer je nujno nenehno soočanje med dvema soživečima avtohtonima skupnostma ter njihovo čim širše poznavanje med večinskim prebivalstvom. Cilj projekta je bil seznaniti mlade o avtohtonih manjšinah, ki živijo na mejnih območjih med Italijo, Slovenijo in Hrvaško, tudi z izvajanjem izobraževalnih in informativnih dejavnosti.

V enem delovnem sklopu projekta so bile predvidene delavnice po šolah v Italiji in Sloveniji, namenjene spodbujanju poznavanja Slovencev v Italiji ter Italijanov v Sloveniji in na Hrvaškem med mladimi večinskega prebivalstva v slovensko-italijanskem obmejnem pasu. Med oktobrom 2006 in junijem 2007 je bilo izvedenih 42 predstavitev obeh manjšin na večinskih višjih srednjih oziroma srednjih šolah ter univerzah. Predstavitvam je sledilo več kot 1.000 mladih.

V sklopu projekta je bilo pripravljeno didaktično gradivo, ki je bilo nato uporabljeno med delavnicami na šolah in univerzah. Didaktično gradivo sestavlja predstavitev obliki powerpoint-a, ki je na razpolago v slovenskem, italijanskem in angleškem jeziku. Metodologija, ki je bila zasnovana že med prvo izvedbo projekta, predvideva skupno predstavitev dveh ali več predavateljev vsake manjšine, to se pravi povezano in hkratno seznanjanje o obeh manjšinah.

Na koncu je bila izdana dvojezična publikacija "Vabilo k spoznavanju manjšin. Slovenska narodna skupnost v Italiji ter italijanska narodna skupnost v Sloveniji in na Hrvaškem se predstavljata. - Invito a conoscere le minoranze. La Comunità Nazionale Slovena in Italia e la Comunità Nazionale Italiana in Slovenia e Croazia si presentano." Publikacija v italijanskem in slovenskem jeziku je namenjena mladim študentom čezmejnega območja

³ Partnerji projekta so bili še Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti / Comunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana, Italijanski center za promocijo, kulturo, izobraževanje in razvoj »Carlo Combi« / Centro italiano di promozione, cultura, formazione e sviluppo »Carlo Combi«, Slovenska kulturno-gospodarska zveza (SKGZ), Svet slovenskih organizacij (SSO) in Združenje prijateljev časopisa Isonzo / Soča.

Priloga 10

med Slovenijo in Italijo. Njen prvenstveni namen je promocija manjšin, še posebno slovenske v deželi Furlaniji Julijski krajini in italijanske v Sloveniji ter na Hrvaškem, spodbujanje poznavanja obeh manjšin na mejnem območju med Italijo in Slovenijo, preraščanje obojestranskih stereotipov med Italijani in Slovenci ter širjenje kulture mirnega sožitja med narodi na mejnem območju med Italijo in Slovenijo.

V publikaciji je na voljo:

- predstavitev slovenske narodne skupnosti v Italiji ter italijanske v Sloveniji in na Hrvaškem;
- informacije o ustanovah in organizacijah obeh manjšinskih skupnosti;
- informacije o dejavnostih, ki so lahko zanimive in dostopne tudi posameznikom, ki ne poznajo manjšinskega jezika, pa bi se kljub temu radi približali manjšinskemu utripu in kulturi;
- osnovni pojmi o pomenu in značilnosti zgodovinskih ali avtohtonih manjšin v Evropi;
- seznam s kontakti ustanov, organizacij in medijev obeh manjšin.

Koncept projekta Mi.Ma. je bil uspešno nadgrajen s projektom čezmejnega sodelovanja EDUKA vzgajati k različnosti. V sklopu projekta EDUKA⁴ je delovna skupina razvila didaktična gradiva in učne enote o različnosti, zgodovinskih manjšinah in migrantskih skupnostih na območju projekta. Med drugim sta bila pripravljena dva dvojezična učna pripomočka (v slovenskem in italijanskem jeziku) o kulturni in jezikovni različnosti na območju lokacije projekta ter didaktični igri »Igra Burje« ter »Sosedujmo«. Rezultati projekta so na voljo na spletni strani <http://www.eduka-itaslo.eu/>.

Projekt EDUKA je bil uspešno nadgrajen s projektom EDUKA2 Čezmejno upravljanje izobraževanja⁵. Projekt rešuje skupni izziv programskega območja, in sicer šibke zmogljivosti čezmejnega sodelovanja na področju izobraževanja. Splošni cilj projekta je krepiti te zmogljivosti in privedi do pričakovanih sprememb obstoječega stanja z razvijanjem orodij za usklajeno upravljanje in z izdelavo enotnih didaktičnih in izobraževalnih modelov. V sklopu projekta so bila pripravljena številna didaktična gradiva in čez 40 učnih enot:

- o t. i. čezmejnih razredih za različna predmetna področja;
- za poučevanje literature čezmejnega območja;

4 Evropski projekt Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013. Nosilec projekta: Slori-Slovenski raziskovalni inštitut. Projektni partnerji: Pokrajina Ravenna, Univerza na Primorskem – Fakulteta za humanistične študije, Univerza v Trstu, Univerza v Vidmu, Centro Internazionale sul Plurilinguismo, Univerza v Benetkah, Società Filologica Friulana, Unione Italiana, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.

5 Projekt EDUKA2 — čezmejno upravljanje izobraževanja je sofinanciran iz javnega razpisa za predložitev standardnih projektov v okviru Programa sodelovanja Interreg V-A Italija–Slovenija 2014–2020 s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj. Nosilec projekta: SLORI. Projektni partnerji: INV — Inštitut za narodnostna vprašanja, Società Filologica Furlane — Furlansko filološko društvo "Graziadio Isaia Ascoli", Univerza v Novi Gorici, Univerza Ca' Foscari v Benetkah in Univerza na Primorskem — Pedagoška Fakulteta.

Priloga 10

- za poučevanje manjšinskih jezikov: slovenščine v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, italijanščine v šolah z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji in furlanščine v šolah v Italiji;
- za poučevanje slovenščine in italijanščine v šolah kot sosedskih jezikov.

Izpostaviti velja učbenika Literatura na stičišču 1 in Literatura na stičišču 2, ki sta nastala v slovenskem, italijanskem in furlanskem jeziku⁶ in predstavljata antologijo del t.i. manjšinskih avtorjev.

Na koncu bi radi izpostavili še, da je leta 2018 izšla posodobljena informativna trojezična brošura o Slovencih v Italiji z naslovom »Mi, Slovenci v Italiji«, ki zajema naslednje teme: naselitveno območje, zgodovinske prisotnost, jezikovni položaj, zaščitne določbe, izobraževanje, družbeno in politično predstavništvo, institucije, organizacije in združenja ter tisk, radio in televizija.

⁶ Učbenik je na voljo na spletni strani projekta, na sledeči povezavi <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/cezmejna-didaktika/>.